

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ПЕРСПЕКТИВИ

©2019 КОВАЛЕНКО С. О.

УДК 336.143.21
JEL: E60; G38; H72

Коваленко С. О. Фінансова децентралізація в Україні та її перспективи

Метою статті є дослідження досвіду проведення й визначення основних результатів фінансової децентралізації, їх оцінка, виявлення проблем і розроблення рекомендацій щодо їх розв'язання в сучасних умовах. Проаналізовано сучасний стан розвитку регіонів, акцентовано увагу на основних етапах проведення реформи децентралізації та необхідності складання перспективного плану, який за своєю суттю являє бачення державою ефективного територіального устрою на базовому рівні в межах відповідної області. Поряд з цим проведено аналіз інформації щодо об'єднання територіальних громад за 2015–2018 рр., проаналізовано динаміку надходжень власних доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад за період проведення реформи. Окреслено позитивні зрушення та зазначено недоліки реформування. Запропоновано звернути увагу на застосування кластерного підходу до організації виробництва; зниження рівня безробіття в областях; розв'язок соціальних і внутрішніх регіональних проблем за рахунок отриманих власних доходів, враховуючи при цьому ймовірний рівень середньострокового фінансового розвитку кожного регіону, а також налагодити державний нагляд за законністю прийняття рішень органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: децентралізація, об'єднана територіальна громада, органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети.

DOI:

Табл.: 2. **Бібл.:** 10.

Коваленко Світлана Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри державних фінансів, Харківський інститут фінансів Київського національного торговельно-економічного університету (пер. Плетньовський, 5, Харків, 61003, Україна)

E-mail: svetalexkov@gmail.com

УДК 336.143.21
JEL: E60; G38; H72

Коваленко С. А. Финансовая децентрализация в Украине и ее перспективы

Целью статьи является рассмотрение основных результатов проведения финансовой децентрализации, их оценка, выявление проблем проведения реформы и разработка путей их решения. Проведен анализ развития регионов, акцентировано внимание на основных этапах проведения реформы и необходимости составления перспективного плана как основного документа, который отражает видение эффективного территориального устройства определенного региона. Вместе с тем проанализирована информация об объединении территориальных общин за 2015–2018 гг., а также поступлений собственных доходов бюджетов объединенных территориальных общин за период проведения реформы. Рассмотрены положительные и отрицательные моменты реформирования. Предложено обратить внимание на применение кластерного подхода к организации производства; снижение уровня безработицы в областях; решение социальных и внутренних региональных проблем за счет полученных собственных доходов, учитывая при этом вероятный уровень среднесрочного финансового развития каждого региона, а также наладить государственный надзор за законностью принятия решений органами местного самоуправления.

Ключевые слова: децентрализация, местные бюджеты, объединенные территориальные общины, органы местного самоуправления.

Табл.: 2. **Библ.:** 10.

Коваленко Светлана Александровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры государственных финансов, Харьковский институт финансов Киевского национально-торгово-экономического университета (пер. Плетневский, 5, Харьков, 61003, Украина)

E-mail: svetalexkov@gmail.com

UDC 336.143.21
JEL: E60; G38; H72

Kovalenko S. O. Financial Decentralization in Ukraine and Its Prospects

The article is aimed at reviewing the main results of financial decentralization, estimating them, identifying the problems in the course of reform and developing ways to solve them. An analysis of the regional development is carried out, accentuating the main stages of the reform and the necessity of drawing up a perspective plan as the main document reflecting the vision of an efficient territorial structure of a certain region. Also the information about unification of the territorial communities for the period of 2015–2018 is analyzed, as well as data on the income of the budgets of the united territorial communities during the reform process. Both the positive and the negative aspects of reforming are considered. It is suggested to pay attention to the application of cluster approach to the organization of production; reducing unemployment in the regions; solving social and internal regional problems at the expense of their own incomes, taking into view the probable level of medium-term financial development of each region, and to establish the State supervision over the legality of decision-making by the local government authorities.

Keywords: decentralization, local budgets, united territorial communities, local government authorities.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 10.

Kovalenko Svitlana O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Public Finance, Kharkiv Institute of Finance of the Kyiv National University of Trade and Economics (5 Pletnovskiy Ln., Kharkiv, 61003, Ukraine)

E-mail: svetalexkov@gmail.com

Сьогодні в Україні триває процес децентралізації влади, який має на меті підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування шляхом надання їм відповідних повноважень щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та визначення першочергових видатків, що потребують фінансування. Об'єднані територіальні громади отримують фінансові ресурси на реконструкцію

вулиць, ремонт доріг, впровадження інноваційних технологій енергозбереження та захисту навколишнього середовища, створення центрів надання адміністративних послуг, тобто на створення належних умов для комфортного проживання жителів громади.

Досвід проведення першого етапу реформування яскраво демонструє його успішність: бюджети об'єднаних територіальних громад зросли в кілька

разів порівняно з розмірами бюджетів громад, що увійшли до об'єднаної громади. Однак у процесі впровадження реформи виникає багато проблем, які не були передбачені під час підготовки реформи та пов'язані з недоліками нормативно-правового характеру й неспроможністю окремих посадових осіб працювати в нових умовах.

Проблемам проведення фінансової децентралізації в Україні присвячені праці багатьох українських учених, таких як В. Захарченко [2], І. Коломієць, А. Пелехатий [3] та ін. Серед зарубіжних науковців проблемам децентралізації та реформуванню місцевого самоврядування приділено увагу О. Арістовніком [10] та ін.

Метою статті є дослідження досвіду проведення й визначення основних результатів фінансової децентралізації, їх оцінка, виявлення проблем і розроблення рекомендацій щодо їх розв'язання в сучасних умовах.

Більшістю країн постсоціалістичного середовища децентралізація розглядається як один із важливих елементів демократизації суспільства та активізації його участі у процесі прийняття управлінських рішень, а також підзвітності та прозорості дій державних та місцевих органів влади [10].

Реформа децентралізації влади (яка розпочалася в Україні у 1990 р. ухваленням першого закону про місцеві ради народних депутатів, місцеве та регіональне самоврядування, далі у 1996 р. продовжилася оголошенням поєднання централізації та децентралізації у здійсненні державної влади; у 2000 р. – установами прямих міжбюджетних відносин державного бюджету з обласними, районними та бюджетами міст обласного значення; у 2014 р. – спробою створити об'єднані громади та встановити з ними прямі бюджетні відносини та у 2015 р. – розширенням джерел наповнення місцевих бюджетів за рахунок передання з державного бюджету на місця окремих податків, таких як єдиний податок, податок на майно, податок на прибуток комунальних підприємств) є найбільш визначальною реформою за часів незалежності України.

Децентралізація сприяє залученню кожного жителя об'єднаної територіальної громади до участі у вирішенні територіальних проблем і впливу на прийняття рішень органів місцевої влади, а також дає можливість забезпечити надання якісних послуг місцевим мешканцям.

Зауважимо, що головним документом для формування спроможних громад є Перспективний план, який за своєю суттю являє бачення державою ефективного територіального устрою на базовому рівні в межах відповідної області. Перспективний план розробляється з метою формування територіальних громад за відповідними типами, органи місцевого самоврядування яких спроможні виконувати всі функції, покладені законом на них. Розроблення перспективних планів необхідне для:

- ✦ належної реалізації державної політики у сфері територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою;
- ✦ запобігання формуванню дотаційних і неспроможних територіальних громад;
- ✦ стимулювання об'єднаних територіальних громад, які утворилися не відповідно до перспективних планів, до подальшого об'єднання та утворення спроможних територіальних громад.

Також варто виділити критерії, які можуть розглядатися як ті, що сприяють формуванню спроможних громад: 1) чисельність громади не повинна бути меншою, ніж 5–7 тис. осіб; 2) питома вага базової дотації – не більше 30% від суми власних доходів; 3) витрати на утримання управлінського апарату – не більше 20% від обсягу власного ресурсу громади [8].

Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади.

Погоджуємося з думкою деяких українських учених щодо зростання, зі збільшенням чисельності жителів об'єднаної територіальної громади, її економічного потенціалу, фінансової незалежності та можливості надання якісних послуг населенню разом із більшим віддаленням від жителів функцій управління та надання послуг, а також зниженням можливості впливати на прийняття рішень щодо розвитку об'єднаної територіальної громади членами такої громади [3].

Варто зазначити також, що на сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано законопроект «Про засади адміністративно-територіального устрою України», який у рамках чинної Конституції визначає засади, на яких має ґрунтуватися адміністративно-територіальний устрій України, види населених пунктів, систему адміністративно-територіальних одиниць, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань адміністративно-територіального устрою, порядок утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів, ведення Державного реєстру адміністративно-територіальних одиниць та населених пунктів України. Крім того, у законопроекті більш чітко визначено поняття «громада» – як адміністративно-територіальна одиниця базового рівня, яка складається з одного або декількох населених пунктів та земель за їх межами. Громада «є територіальною основою для здійснення місцевого самоврядування жителями на-

селених пунктів, що розташовані на території громади, формування і діяльності органів місцевого самоврядування» [9].

Зауважимо, що сьогодні прями взаємовідносини з державним бюджетом мають 1046 місцевих бюджетів, з яких 888 – це бюджети об'єднаних територіальних громад. На початок 2016 р. було створено 159 бюджетів об'єднаних територіальних громад, на початок 2017 р. кількість таких бюджетів збільшилася на 207, а станом на 1 січня 2018 р. вона становить 699 об'єднаних територіальних громад, 34 з яких очікують рішення Центральної виборчої комісії про призначення перших виборів [4]. Станом на 10 квітня 2019 р. в Україні кількість жителів об'єднаних територіальних громад збільшилася до 9,1 млн осіб, що складає 26% загальної чисельності населення України.

Варто зазначити, що реформа децентралізації в основному стосується сільських територій. Нерозвинутість та збитковість сільського господарства за наявності значної площі орних земель підштовхує до об'єднання господарські структури з метою підвищення продуктивності сільськогосподарського виробництва, впровадження інноваційних технологій та підвищення соціально-економічного розвитку територій.

Інформацію щодо об'єднання територіальних громад за 2015–2018 рр. наведено в *табл. 1*.

Слід відмітити позитивні зміни в ході проведення децентралізації, основною з яких треба назвати збільшення доходів місцевих бюджетів. Так, надходження до місцевих бюджетів з моменту запровадження реформи та по теперішній час мають тенденцію до зростання: якщо у 2014 р. вони склали 68,6 млрд грн, у 2015 р. – 98,2 млрд грн, у 2016 р. – 146,6 млрд грн, то у 2017 р. досягли значення 192,0 млрд грн. Протягом 2018 р. надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн, або на 21,5% більше порівняно із 2017 р. У власних доходах загального фонду місцевих бюджетів найбільшу частку займають надходження від сплати податку на доходи фізичних осіб – 138,1 млрд грн, або 59% від загальної суми власних доходів місцевих бюджетів. Порівняно із 2017 р. надходження зазначеного податку в цілому по Україні у 2018 р. зросли на 27,5 млрд грн, або на 24,9%. Отже, з початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 р. їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то за п'ять років, як очікується, вони зростуть майже в 4 рази та за підсумками 2019 р. складатимуть близько 267 млрд грн.

Надходження власних доходів за 2016–2018 рр. 366 об'єднаних територіальних громад, які об'єдналися у 2015 і 2016 рр., наведено в *табл. 2*.

Отже, у період з 2014 по 2018 рр. фінансові можливості місцевих бюджетів збільшилися на понад 100 млрд грн, що стало одним із головних результатів запровадженої реформи в Україні. Поряд з тим зросла частка місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України, яка становила у 2015 р. – 45,6%, у 2016 р. – 47,5%, а у 2017 р. досягла 49,3%. У цілому власні доходи місцевих бюджетів усіх рівнів зросли в 3,4 разу – з 68,6 млрд грн у 2014 р. до 231 млрд грн у 2018 р. [5].

Слід зазначити, що у 32 рази зросла державна підтримка на розвиток територіальних громад і розвитку їх інфраструктури, яка у 2017 р. склала 16,1 млрд грн, у тому числі: субвенція на соціально-економічний розвиток – 6,2 млрд грн, субвенція на розвиток медицини в сільській місцевості – 4,0 млрд грн. Однак сьогодні існує проблема приєднання окремих населених пунктів до вже створених громад, що пов'язано з небажанням місцевих голів втратити свої посади.

Таким чином, у результаті бюджетної децентралізації місцеве самоврядування істотно збільшило свої бюджети, а бюджети об'єднаних територіальних громад зросли в кілька разів порівняно із сумами бюджетів громад, що увійшли до об'єднаної громади. Крім того, перелік адміністративних послуг, які можуть надаватися на місцях, постійно розширюється. Вирішенню проблем надання жителям об'єднаних територіальних громад зручних та якісних послуг сприяє створення центрів надання адміністративних послуг, загальна кількість яких сьогодні в Україні становить 746, а обсяг щоденного надання послуг сягає 40 тисяч.

Зауважимо, що близько 60% населення громад сьогодні вважають реформу місцевого самоврядування та децентралізацію потрібною, але тільки 17% з них вважають реформування безумовно потрібним. Безумовно, підтримка реформи перш за все пов'язана з обізнаністю про неї. Варто зазначити, що рівень обізнаності жителів поступово зростає і складає 86% жителів об'єднаних територіальних громад, що на 7% більше обізнаності населення України загалом, яка складає тільки 79%. У цілому 86% жителів знають дещо про проведення децентралізації, але тільки 25% з них вважають себе добре обізнаними в цьому питанні. Поряд з цим 37% жителів вважають, що реформування здійснюється занадто повільно. Так, серед населення України 55% вважає реформу повільною, а 21% говорить про нормальні темпи проведення децентралізації. При цьому 46% жителів об'єднаних територіальних громад помітили позитивні зміни на краще у своїх населених пунктах. Так, серед громад, що об'єдналися у 2015 р., зміни помітили 47% жителів, а серед громад, що об'єдналися у 2016 р. – 40%. Близько 50% жителів громад очікують від реформування позитивних змін та покращення життя, що вище, ніж серед населення України загалом, серед яких 46% очі-

Інформація щодо об'єднання територіальних громад за 2015–2018 рр.

Область	Кількість ОТГ				Загальна кількість ОТГ за 2015–2018 рр.	Площа області, кв. км	% площі ОТГ у загальній площі області, %	Кількість територіальних громад в області до утворення ОТГ	% ОТГ загальної кількості громад в області, %
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.					
Вінницька	2	19	13	1	42	26513	17,2	707	17,7
Волинська	5	10	25	10	51	20144	56,5	412	53,9
Дніпропетровська	15	19	22	4	63	31914	56,7	348	55,5
Донецька	3	3	3	1	15	26517	34,6	386	37,2
Житомирська	9	23	13	6	56	29832	63,8	631	65,0
Закарпатська	2	1	3	0	6	12777	4,8	337	5,9
Запорізька	6	10	20	7	52	27180	63,9	299	62,9
Івано-Франківська	3	8	12	6	30	13900	23,3	516	26,6
Київська	1	1	7	4	17	28131	14,2	659	16,4
Кіровоградська	2	3	8	7	21	24588	18,0	415	14,9
Луганська	2	1	5	1	22	26684	43,0	332	48,9
Львівська	15	7	13	5	40	21833	21,8	711	23,1
Миколаївська	1	18	9	0	41	24598	49,5	313	45,4
Одеська	8	3	14	3	31	33310	30,1	490	27,6
Полтавська	12	6	21	5	46	28748	30,6	503	33,6
Рівненська	5	13	7	6	34	20047	29,2	365	31,0
Сумська	1	13	14	1	34	23834	40,7	419	39,9
Тернопільська	26	10	4	7	49	13823	45,3	615	45,9
Харківська	0	4	8	4	17	31415	18,4	458	17,2
Херсонська	1	11	14	1	31	28461	31,3	298	35,2
Хмельницька	22	4	13	5	45	20645	56,8	605	57,5
Черкаська	3	3	20	27	55	20900	38,6	556	36,7
Чернівецька	10	6	10	6	33	8097	43,4	271	43,5
Чернігівська	5	11	21	0	44	31865	55,8	659	57,6
Усього	159	207	299	117	876	575756	37,6	11215	36,6

Джерело: складено за [7].

кують на покращення. Варто також сказати, що 26% жителів вважають, що за період проведення реформи децентралізації нічого не змінилося, а 8% вважають, що ситуація погіршилася. Відчули підвищення якості надання послуг 35% жителів об'єднаних громад, тоді як в Україні таких тільки 28% населення [6].

На жаль, поряд із зазначеними вище позитивними зрушеннями в Україні вироблення бюджетної політики відбувається під тиском необхідності задоволення інтересів різноманітних груп політичного та економічного впливу, завдань

оперативного збалансування макроекономічного становища, вимог міжнародних фінансових організацій та задоволення короткострокових політичних амбіцій. Це перешкоджає оволодінню адекватними напрямками та інструментами національної бюджетної політики. Бюджетна політика досі не стала в Україні механізмом реалізації державної стратегії у сфері структурних реформ. Значна частина рішень у сфері бюджетної політики не підпорядковується стратегічним економічним міркуванням, а є предметом зовнішнього і внутрішнього політичного «торгу» [1].

Надходження власних доходів об'єднаних територіальних громад за 2016–2018 рр.

Платежі до бюджету	Надходження, млн грн			Відхилення	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2016/2017, %	2017/2018, %
Усього, із них:	4959,6	9299,5	11138,3	187,0	119,8
Податок на доходи фізичних осіб	1749,0	5223,3	6444,4	298,0	123,4
Акцизний податок	709,1	794,4	806,8	112,0	101,6
Плата за землю	1168,1	1407,8	1581,3	120,0	112,3
Єдиний податок	1042,0	1408,4	1740,3	134,6	123,6
Податок на нерухоме майно	76,8	132,7	195,8	172,5	147,5

Джерело: складено за [7].

Отже, в процесі проведення реформи фінансової децентралізації постають серйозні проблеми, серед яких варто назвати організаційні, фінансові та законодавчі перешкоди. Основними з них є слабкість правового регулювання, відсутність достатньої нормативно-правової бази щодо децентралізації та розділення повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування, соціально-економічна нестабільність в країні [10].

На нашу думку, на сучасному етапі варто створити сприятливі умови для подальшого розвитку об'єднаних територіальних громад, розширення власних джерел надходжень їх бюджетів, оскільки державна підтримка об'єднаних територіальних громад буде поступово скорочуватися. Для цього кожній об'єднаній територіальній громаді варто зосередити увагу на розвитку власних територій з урахуванням їх потенційних можливостей в розвитку агропромислового комплексу. При цьому ефективним механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників можна назвати сільськогосподарську кооперацію та створення агропромислових кластерів.

Сільськогосподарські об'єднання, створені з метою реалізації економічних і соціальних потреб селян у процесі формування та функціонування сільськогосподарських кооперативів, сприяють підвищенню рівня зайнятості населення, розвитку спільного використання місцевої виробничої інфраструктури та спеціалізованої техніки, впровадженню інноваційних технологій, модернізації застарілих основних фондів, а значить – раціональному використанню наявних ресурсів, збільшенню обсягів виробництва та рівня рентабельності. Таким чином, варто застосовувати кластерний підхід до організації виробництва, який є найбільш привабливим у сучасних умовах. Такий підхід дозволить вирішити проблему сільського безробіття та підвищити рівень життя селян. До того ж, факт збільшення попиту на продовольчі товари, і особливо на органічну продукцію, у всьому світі повинен

стати поштовхом для практичних дій у розвитку сільського господарства та для боротьби за інвестиції.

Крім того, доцільно розвивати туристичну сферу діяльності, оскільки українські території багаті історичними і природними пам'ятками, які можуть зацікавити туристів з різних регіонів України та світу.

Таким чином, державні органи мають тримати в полі зору процеси формування спроможних територіальних громад у всіх районах країни, бо це – стратегічно важливий напрям соціально-економічного розвитку сільських територій. Державна підтримка останніх дуже важлива в плані збереження національної ідентичності українців (адже в містах, особливо на сході країни, вона сильно деформована, зрусифікована), навколишнього природного середовища (тим більше, що асиміляційний потенціал більшості урбанізованих територій уже вичерпано) та бази для органічного землеробства й скотарства (оскільки використання ГМО, антибіотиків, отрутохімікатів і мінеральних добрив не додає здоров'я українцям) [2].

Вважаємо, що з метою підвищення контролю та відповідальності за діяльністю органів місцевого самоврядування необхідно впровадити державний нагляд над законністю рішень органів місцевого самоврядування. Цю думку підтримують також жителі об'єднаних територіальних громад, 87% з яких за результатами опитування висловилися за необхідність такого державного нагляду. Також 89% жителів дотримуються думки щодо необхідності встановлення відповідальності органів місцевого самоврядування за бездіяльність, що призвела до негативних наслідків, у вигляді дострокового припинення повноважень [6].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що сьогодні в Україні є можливості та ресурси для продовження реформи децентралізації влади та її успішного завершення.

У цьому напрямку сьогодні важливо продовжувати стимулювати сільські, селищні та районні ради до створення об'єднаних територіальних громад, адже вони прирівнюються за своїм бюджетним статусом до міст обласного значення, що дозволяє отримати більші фінансові можливості, об'єднання декількох територіальних громад в одну фінансово спроможну та самостійну, а також пришвидшити завершення створення пакета законодавчо-нормативних документів з питань децентралізації.

Також, на нашу думку, варто:

- ✦ звернути увагу на розв'язання соціальних і внутрішньорегіональних економічних проблем за рахунок одержаних на певній території доходів;
- ✦ враховувати ймовірний середньостроковий фінансовий розвиток при щорічному прийнятті бюджетних рішень;
- ✦ покращити співпрацю між органами, відповідальними за складання та виконання бюджету на місцевому рівні;
- ✦ впровадити державний нагляд над законністю рішень органів місцевого самоврядування;
- ✦ звернути увагу на застосування кластерного підходу до організації виробництва, створення нових робочих місць та зниження рівня безробіття в регіонах.

Отже, успішне завершення децентралізаційних процесів в Україні дозволить підвищити рівень довіри населення до органів місцевого самоврядування та підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аврамченко К. В. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень. Київ : СТ-ДРУК, 2016. 112 с.
2. Захарченко В. Формування спроможних територіальних громад як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку сільських територій (на прикладі Чуднівського району Житомирської області). *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 4. С. 98–107.
3. Коломієць І. Ф., Пелехатий А. О. Теоретико-практичні аспекти формування об'єднаних територіальних громад в Україні. *Економіка України*. 2017. № 4. С. 46–55.
4. Маркович Г. Публічність та прозорість бюджетного процесу – ознака демократичного розвитку країни. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/4992>
5. Децентралізація триває. Бюджет 2017. URL: <http://reforms.in.ua/ua/news/decentralizaciya-tryvaye-byudzhet-2017>
6. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування: результати соціологічного дослідження серед жителів територіальних громад, які пройшли процес об'єднання у 2015–2016 роках. URL: www.kiis.com.ua/materials/news/20151202...rep/ARreport_Decimalization_ukr.pdf
7. Моніторинг процесу децентралізації станом на квітень 2019 року. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/396/10.04.2019.pdf>

8. Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за перше півріччя 2017 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/53-rezultati-finansovogo-monitoringu-366-otg-za-1-pivrichchya-2017-roku-stvorenikh-u-2015-ta-2016-rokakh.pdf>

9. Про засади адміністративно-територіального устрою України : проект Закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508

10. Aristovnik A. Fiscal Decentralization in Eastern Europe: Trends and Selected Issues. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*. 2012. Vol. 37. URL: https://www.researchgate.net/profile/Aleksander_Aristovnik/publication/255857864_Fiscal_Decentralization_in_Eastern_Europe_Trends_and_Selected_Issues/links/0c96052f0b838c8f29000000/Fiscal-Decentralization-in-Eastern-Europe-Trends-and-Selected-Issues.pdf

REFERENCES

Aristovnik, A. "Fiscal Decentralization in Eastern Europe: Trends and Selected Issues". *Transylvanian Review of Administrative Sciences*. 2012. https://www.researchgate.net/profile/Aleksander_Aristovnik/publication/255857864_Fiscal_Decentralization_in_Eastern_Europe_Trends_and_Selected_Issues/links/0c96052f0b838c8f29000000/Fiscal-Decentralization-in-Eastern-Europe-Trends-and-Selected-Issues.pdf

Avramchenko, K. V. *Biudzhetsna polityka: prahmatychni pidkhody do stratehichnykh rishen* [Budget policy: pragmatic approaches to strategic decisions]. Kyiv: ST-DRUK, 2016.

"Detsentralizatsiia ta reforma mistsevoho samovriaduvannia: rezultaty sotsiologichnoho doslidzhennia sered zhyteliv terytorialnykh hromad, yaki proishly protses obiednannia u 2015-2016 rokakh" [Decentralization and Local Self-Government Reform: Results of a sociological survey among residents of territorial communities that have been united in 2015-2016]. www.kiis.com.ua/materials/news/20151202...rep/ARreport_Decimalization_ukr.pdf

"Detsentralizatsiia tryvaie. Biudzhets 2017" [Decentralization continues. Budget 2017]. <http://reforms.in.ua/ua/news/decentralizaciya-tryvaye-byudzhet-2017>

Kolomiets, I. F., and Pelekhatyi, A. O. "Teoretyko-praktychni aspekty formuvannia obiednanykh terytorialnykh hromad v Ukraini" [Theoretical and practical aspects of the formation of united territorial communities in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 4 (2017): 46-55.

"Monitorynh protsesu detsentralizatsii stanom na kviten 2019 roku" [Monitoring the decentralization process as of April 2019]. <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/396/10.04.2019.pdf>

Markovych, H. "Publichnist ta prozorist biudzhethnoho protsesu – oznaka demokratychnoho rozvytku krainy" [Publicity and transparency of the budget process are a sign of the country's democratic development]. <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/4992>

"Otsinka finansovoi spromozhnosti 366 OTH za pershe pivrichchia 2017 roku" [Estimation of financial capacity 366 OTG for the first half of 2017]. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/53-rezultati-finansovogo-monitoringu-366-otg-za-1-pivrichchya-2017-roku-stvorenikh-u-2015-ta-2016-rokakh.pdf>

"Pro zasady administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy : proekt Zakonu Ukrainy" [On the Principles of the Administrative-Territorial Order of Ukraine: Draft Law of Ukraine]. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508

Zakharchenko, V. "Formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad yak stratehichniy napriam sotsialno-ekonomichnoho rozvytku silskykh terytorii (na prykladi Chudnivskoho raionu Zhytomyrskoi oblasti)" [Formation of capable territorial

communities as a strategic direction of socio-economic development of rural areas (for example, Chudnovsky district of Zhytomyr region)]. *Ekonomichniy chasopys Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 4 (2018): 98-107.

УДК 336.743.22: 336.722.8
JEL: E44; G18; H11; O10; P43

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗОЛОТОГО ЗАПАСУ УКРАЇНИ ТА ОЦІНКА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

©2019 ДЕРКАЧ Т. В.

УДК 336.743.22: 336.722.8
JEL: E44; G18; H11; O10; P43

Деркач Т. В. Особливості формування золотого запасу України та оцінка його використання

У статті наведено результати дослідження золотого запасу України та оцінку його використання як інструменту фінансової політики держави. Визначено роль та функції золота в економіці країни. Проаналізовано динаміку золотого запасу України за часів незалежності. Для цілей прогнозування інфляції та курсу національної валюти, у порівнянні з іншими валютами, виокремлено циклічні зміни в динаміці золотого запасу, що йдуть в тренді з циклічністю ринкової економіки, та випадкові коливання. Порівняно тенденції змінювання абсолютної величини ВВП та золотого запасу України, а також темпи їх зростання. Охарактеризовано динаміку золотого запасу України в порівнянні з динамікою грошової бази. Побудовано криву регресії величини дефіциту Державного бюджету України та золотого запасу. Розраховано коефіцієнти кореляції між індексами цін та величиною золотого запасу.

Ключові слова: золото, золотий запас, золотовалютний резерв, ВВП, грошова база, бюджетний дефіцит, індекси цін.

DOI:

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 17.

Деркач Тетяна Вадимівна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, Міжнародний гуманітарний університет (вул. Фонтанська дорога, 33, Одеса, 65009, Україна)

E-mail: rubinodessa@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1431-7300>

УДК 336.743.22: 336.722.8
JEL: E44; G18; H11; O10; P43

Деркач Т. В. Особенности формирования золотого запаса Украины и оценка его использования

В статье приведены результаты исследования золотого запаса Украины и оценка его использования в качестве инструмента финансовой политики государства. Определены роль и функции золота в экономике страны. Проанализирована динамика золотого запаса Украины за время независимости. Для целей прогнозирования инфляции и курса национальной валюты, по сравнению с другими валютами, выделены циклические изменения в динамике золотого запаса, идущие в тренде с цикличностью рыночной экономики, и случайные колебания. Сравнены тенденции изменения абсолютной величины ВВП и золотого запаса Украины, а также темпы их роста. Охарактеризована динамика золотого запаса Украины по сравнению с динамикой денежной базы. Построена кривая регрессии величины дефицита Государственного бюджета Украины и золотого запаса. Рассчитаны коэффициенты корреляции между индексами цен и величиной золотого запаса.

Ключевые слова: золото, золотой запас, золотовалютный резерв, ВВП, денежная база, бюджетный дефицит, индексы цен.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Библ.:** 17.

Деркач Татьяна Вадимовна – доктор экономических наук, доцент, ведущая кафедрой менеджмента, Международный гуманитарный университет (ул. Фонтанская дорога, 33, Одесса, 65009, Украина)

E-mail: rubinodessa@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1431-7300>

UDC 336.743.22: 336.722.8
JEL: E44; G18; H11; O10; P43

Derkach T. V. Features of Formation of the Gold Reserve of Ukraine and Evaluation of Its Use

The article presents the results of research on the gold reserve of Ukraine and evaluation of its use as an instrument of financial policy of the State. The role and functions of gold in the country's economy are defined. The dynamics of the gold reserve of Ukraine during the period of its independence is analyzed. For the purposes of forecasting of inflation and rate of the national currency in comparison with other currencies, the cyclical changes in dynamics of the gold reserve are allocated, going along in trend with cyclicity of the market economy and random fluctuations. The author compares the tendencies of change of the absolute size of GDP and the gold reserve of Ukraine, also the rates of their growth. The dynamics of the gold reserve of Ukraine is characterized in comparison with dynamics of the monetary base. The regression curve of deficit of the State budget of Ukraine and its gold reserve is built. The correlation coefficients between the price indices and the value of the gold reserve are calculated.

Keywords: gold, gold reserve, gold and currency reserves, GDP, monetary base, budget deficit, price indices.

Fig.: 6. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 17.

Derkach Tatyana V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Head of the Department, Department of Management, International University for the Humanities (33 Fontanska doroha Str., Odessa, 65009, Ukraine)

E-mail: rubinodessa@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1431-7300>

Золото – найунікальніший зі всіх відомих людям металів. Вічна цінність і естетична краса золота завжди вабила і привертала людей по всьому світу. В історії людства золото часто ставало причи-

ною озброєних конфліктів, але цей «сонячний метал» був одночасно і двигуном розвитку цивілізації. За тисячоліття історії майстрами було створено багато культурних цінностей із золота. Нескінченний пошук